

Potpukovnik

MILAN V. PETKOVIĆ

Libanska kriza i interesi njenih neposrednih učesnika

Zbog geostrategijskog položaja, veličine (10.420 km²) i činjenica da u Libanu žive pripadnici 17 verskih zajednica i nekoliko etničkih grupa i da deluje više desetina političkih partija, ta zemlja je u novijoj istoriji uvek bila u žiži zbivanja i sukoba u regionu Bliskog istoka.

Kada je Otomanska imperija rasparčana, posle prvog svetskog rata, njena velika sirijska provincija podeljena je između Francuske i Velike Britanije, pa su Francuzi dobili mandat za upravu nad Sirijom i Libanom, a Britanci nad Irakom i Palestinom. Radi lakše organizacije uprave, Francuska je formirala, razdvojeno jednu od druge, sirijsku mandatnu teritoriju i tzv. Veliki Liban, pridodavši planinskoj oblasti Libana neke okolne teritorije uz sredozemnu obalu i doline severno i južno od planinskog masiva. Na taj način, stvorena je teritorija koja odgovara granicama današnjeg Libana.

U početku drugog svetskog rata Siriju i Liban su okupirale britanske snage i snage Slobodne Francuske, a marta 1943. godine, ponovo su uspostavljene ustavne države Liban i Sirija.

Na osnovu podataka iz popisa izvršenog 1932. godine, stanovništvo u Libanu, bilo je sastavljeno od hrišćana (54%), muslimana (45%) i ostalih (1%), pa je, na osnovu takve konfesionalne zastupljenosti, određen i odnos prema kome će se deliti mesta poslanika u Parlamentu. Iako je prema popisu muslimanski živalj bio u manjini, zem-

Ija je dobila i zadržala status arapske (dakle, muslimanske) zemlje, ali sa izvesnim ograničenjima pri izboru ličnosti na rukovodeće državne funkcije i položaje. Član 95. libanskog Ustava je i pravno sankcionisao fiksnu zastupljenost verskih zajednica u državnoj upravi. Predsednik Republike, prema Ustavu, mora da bude maronit (hrišćanin), predsednik vlade musliman sunit, predsednik Parlamenta musliman šiit, a potpredsednik pripadnik grčke pravoslavne zajednice.¹

Međutim, zbog manipulisanja izborima, prvi predsednik Libana morao je da demisionira dve godine pre isteka šestogodišnjeg mandata, što je, posle nekoliko godina (1958. godine), dovelo do prvog građanskog rata i intervencije oko 10.000 pripadnika američkih oružanih snaga s ciljem da uspostave mir.² Tadašnji predsednik Libana, general Fuad Šehab, pokušao je da ukloni neke ostatke feudalne supremacije pojedinih porodica u političkom životu zemlje, što je pro-uzrokovalo sektašku podelu i nove sukobe između verskih i političkih grupa. Ni sledeći predsednik nije uspeo da izmiri zavađene političke i verske grupacije.

U međuvremenu, posle krvavih sukoba Palestinaca sa jordan-skom armijom i proterivanja velikog broja Palestinaca iz Jordana, dolazi do doseljavanja jednog njihovog broja u Liban, koji im je pružio gostoprimstvo. Međutim, izborom Sulejmana Franžijea za predsednika 1970. godine, dolazi do nekih promena u libanskoj državnoj politici i on počinje sve više da se izdvaja iz arapske zajednice i da traži oslonac na Zapadu.

Neutralan stav, zauzet u arapsko-izraelskom ratu 1973. godine, nije pomogao Libanu da se izvuče iz opasnosti izbijanja novog sukoba između verskih sekti. Nastala previranja su velika, a konflikti zbližavaju Palestinsku oslobodilačku organizaciju i libansku političku levicu. Desničarska hrišćanska partija Kataeb (Falanga) i Nacionalna liberalna stranka počinju sa formiranjem svojih naoružanih milicija, a njihov primer slede i ostale političke partije i grupe. Uz pomoć nekih zemalja regiona i velikih sila, naoružane partijske mi-

¹ Ustanovljen je odnos 6:5 u korist hrišćana, odnosno 54 poslanička mesta za hrišćane (maroniti 30, ortodoksni pravoslavci 11, rimokatolici 6, jer-
meniski pravoslavci 4, manjine 3) i 45 poslaničkih mesta za muslimane (suniti 20, šiiti 19 i druzi 6).

² Zbog promene u odnosu verske zastupljenosti kod stanovništva, muslimanske verska zajednica je tražila promenu člana 95. Ustava i ustanovljenog odnosa poslaničkih mesta u Parlamentu. Zahtev je baziran na proceni da je priraštaj muslimanskog dela stanovništva mnogo veći nego hrišćanskog i da je to uslovlilo promenu odnosa religija, pa samim tim i ustavnih i zakonskih odredbi koje regulišu versku zastupljenost u državnoj upravi.

licije uskoro postaju snažan vojni faktor, a regularna libanska armija nije u stanju da kontroliše razvoj situacije.

Drugi građanski rat buknuo je aprila 1975. godine i za 19 meseci intenzivnih borbenih dejstava odneo od 60.000 do 80.000 života, dok je oko 1,5 miliona stanovnika ostalo bez krova nad glavom ili se iselilo u susednu Siriju i druge zemlje tog regiona.

Na osnovu odluke Arapske lige 1976. godine u Liban su ušle jedinice sirijske armije u svojstvu mirovnih snaga arapskih zemalja i sprečile vojni pohod libanskih levičarskih milicija i nekih grupacija iz sastava Palestinske oslobodilačke organizacije protiv hrišćana, ali nisu uspele da spreče dalju netrpeljivost i sukobe između libanskih verskih zajednica.

U međuvremenu, veći deo Palestinske oslobodilačke organizacije seli se na jug Libana, organizuje logore i vojna uporišta iz kojih vrši ispade na izraelsku teritoriju. Izraelci su reagovali kaznenim ekspedicijama i bombardovanjima, a tokom marta 1978. godine upali su na teritoriju južnog Libana i privremeno okupirali deo teritorije južno od reke Litani (oko 40 km u dubinu libanske teritorije). Kada su se povukli juna iste godine, iza njih je ostala enklava duž granice, koju su prepustili odmetniku iz libanske armije, ražalovanom majoru Saadu Hadadu, koji je počeo otvoreno da sarađuje sa izraelskim oružanim snagama. Ustanovljen je i pojas pod kontrolom Ujedinjenih nacija, koji su poseli vojnici iz sastava međunarodnih snaga OUN (FINUL).

Za to vreme partija Falange pod vođstvom Pjera Džemaila, oca sadašnjeg predsednika Libana, jača i osvaja pozicije čak i na štetu savezničkih hrišćanskih partija, Nacionalne liberalne partije i Nacionalne liberalne grupe bivšeg predsednika Libana, Sulejmana Franžijea. Jula 1980. godine, falangistička milicija se oružjem obračunala sa Nacionalnom liberalnom partijom i na taj način postala najjača politička i vojna snaga desno orijentisanih libanskih snaga. Jačao je jednovremeno i nacionalni front levice, koji je okupljao druze, sunitsku organizaciju Murabituna, libanske komuniste, šiite i druge manje političke i verske grupacije. Palestinska oslobodilačka organizacija, koja je u međuvremenu izrasla u snažnu političku i vojnu organizaciju, idejno i materijalno pomaže libanskoj levici i sa njom organizuje zajedničke istupe protiv Falange. Jednovremeno, napadi Palestinaca na severne delove teritorije Izreala nastavljaju se uz povremene akcije odmazde od strane izraelskog ratnog vazduhoplovstva.

Osnove sirijske politike prema Libanu

Ponašanje Sirije prema Libanu zasniva se na istorijskim, geostrategijskim, nacionalnim, religijskim, sociološkim i psihološkim faktorima, koji bitno utiču na njenu politiku.

Sirijska prestonica Damask, udaljena od Golana samo oko 40 km, vrlo je osetljiva na eventualni izraelski napad s juga. Pozivajući se na stalnu opasnost i pretnje Izraela, Sirija je više puta predlagala Libanu ostvarenje vojnog saveza za borbu protiv Izraela. Primenom odredbi jednog takvog ugovora, Sirija bi mogla da razvije svoje snage na celoj teritoriji Libana, čime bi proširila svoj front prema Izraelu i razvukla njegove snage, a samim tim oslabila moguću pritisak na Damask. Pored toga, mogla bi računati i na vojni potencijal Libana, koji, iako mali, predstavlja faktor sa kojim treba računati. Libanske oružane snage su sada u fazi reorganizacije i, prema usvojenim planovima, njihovo brojno stanje i moć treba da budu dvostruko veći.³

Prema nekim autorima, u politici Sirije prema Libanu najčešće se susreću tri frakcije koje imaju različita gledišta.⁴

Prvu čine *unionisti*, koji smatraju da su Sirija i Liban jedna zemlja. Prema njihovom mišljenju, Liban je samo jedna od sirijskih provincija, a Bejrut je najistaknutije predgrađe Damaska i njegova sredozemna luka. Uz unioniste Sirije svrstavaju se i neki libanski politički faktori i deo Palestinske oslobodilačke organizacije, kao što su: libanska sekcija partije Baas iz Bejruta, libansko krilo Narodne socijalističke partije Sirije i palestinska organizacija Saika.

Drugu grupu čine zagovornici »specijalnih odnosa« između Sirije i Libana. Oni su sve brojniji počev od 1949. godine, odnosno od vremena ustanovljavanja redovnog ciklusa izbora za predsednika Republike i za Parlament Libana. Ti »specijalni odnosi« obuhvataju uzajamno poštovanje suvereniteta i integriteta dve zemlje, uspostavljanje diplomatskih odnosa⁵, saradnju na političkom, ekonomskom i kulturnom planu i razmenu dobara na bazi pariteta. Takvi speci-

³ Prema podacima iz *The Military Balance 1983/84*, libanske oružane snage broje 27.000 vojnika, dok ukupno brojno stanje naoružanih partijskih milicija iznosi oko 5.700 ljudi.

⁴ A. Laurent i A. Basbous, *Liban između Izraela i Sirije*, »Ad — Dairat«, Bejrut 1983. godine.

⁵ Diplomatski odnosi između dve zemlje nisu nikada uspostavljeni, mada je libanska strana imala više pokušaja u tom pravcu.

jalni odnosi bi obuhvatali i zajednički plan razvoja oružanih snaga dveju zemalja, kao i stvaranje zajedničkog plana za odbranu od agresije spolja.

Treću grupu čine pojedinci, etničke grupe i sekte, koji zastupaju tezu o potpuno nezavisnom Libanu i ne prihvataju nikakve ustupke Siriji i Izraelu. Ovakvo mišljenje susreće se posebno u hrišćanskim krugovima, ali nije strano ni pojedinim muslimanskim grupama i verskim zajednicama u obe zemlje. Mišljenje da Liban treba da ostane libanski posebno se raširilo među muslimanima sunitima u periodu posle ulaska sirijskih trupa u severni deo zemlje i u dolinu Beka. Otpor sirijskom vojnom prisustvu kulminirao je u avgustu 1981. godine, kada se sunitsko stanovništvo Tripolija pobunilo protiv sirijskog prisustva u Libanu. Pobuna je ugušena intervencijom sirijskih jedinica iz sastava arapskih mirovnih snaga. Povodom te intervencije, među unionistima ponovo je oživljena ideja o »velikoj Siriji« podsećanjem na izjavu jednog od lidera sirijske partije Baas iz 1975. godine da će »prisajedinjenje Libana Siriji predstavljati lek za sve teškoće na koje nailazi libanski narod«.

Još od prvih godina nezavisnosti, Sirija je insistirala na stvaranju vojnog saveza sa Libanom koji bi kasnije prerastao u neku vrstu integracije dveju zemalja. To pitanje bilo je jedno od glavnih i na raspravi između šefova dveju država 1976. godine, neposredno pre donošenja odluke Arapske lige o formiranju arapskih mirovnih snaga za Liban. Odluka Arapske lige u Siriji pozitivno je prihvaćena i ona je, poštujući je, odmah uputila svoj vojni kontingent u Liban. Međutim, s vremenom pokazalo se da držanje tolikih sirijskih snaga u Libanu mnogo košta, pa je Sirija bila prinuđena da traži dodatnu finansijsku pomoć od ostalih arapskih zemalja. Neke od njih, bez obzira na razlike u političkoj orijentaciji, pružaju značajnu pomoć za izdržavanje sirijskog vojnog kontingenta u Libanu.⁶

Da bi smanjila troškove održavanja vojnih snaga u Libanu i izbegla koliko je god to moguće zavisnost od ostalih arapskih zemalja, Sirija nastoji da u sastav svojih jedinica uključi i deo libanskih progresističkih snaga i pojedine oružane formacije Palestinske oslobodilačke organizacije. Njihovim angažovanjem u Libanu, deo efektivna sirijskih oružanih snaga bio bi oslobođen i mogao bi da se upotrebi za ojačanje drugih pravaca, pre svega golanskog.

⁶ Prema podacima *The Military Balance 1983/84*, sirijski vojni kontingent u Libanu broji oko 40.000 vojnika.

U svojoj politici prema arapskim zemljama, Izrael trajno pretenduje na delove teritorija nekih susednih arapskih zemalja. Uporno insistira na tome da arapski svet prizna takav Izrael u čiju bi teritoriju bile uključene i tzv. zaštitne granice. Takvom politikom zemlja je skoro totalno militarizovana, vodi izrazito agresivnu i ekspanzionističku politiku, pa i oružane snage oprema i osposobljava u skladu sa takvom politikom. Oko 30 odsto bruto nacionalnog dohotka troši na opremanje i održavanje oružanih snaga, a obaveza služenja u oružanim snagama obuhvata stanovnike oba pola.⁷

U sprovođenju svoje agresivne politike oslanja se na zemlje Zapada, pre svega na SAD, sa kojima ima ugovor o strateškoj saradnji. Na osnovu tog ugovora dobija najnovija sredstva naoružanja i vojne opreme, a od SAD tehnologiju i drugu pomoć. Za uzvrat, podržava i sprovodi deo politike i strategije SAD u regionu, mada, ponekad, prividno postoje nesuglasice između vlada i politike dve zemlje. Direktno se angažuje na realizaciji američke politike stvaranja strategijskog konsensusa u regionu, a potvrda te konstatacije nalazi se u realizaciji Kempdejidskog sporazuma sa Egiptom i u politici prema Libanu i okolnim arapskim zemljama.

Od početka izraelske operacije »Mir za Galileju« (6. juna 1982. godine) događaji na libanskoj političkoj sceni teku munjevitom brzinom. Izraelska armija, posle nekoliko dana neravnopravne borbe protiv snaga Palestinske oslobodilačke organizacije i sirijskih oružanih snaga, zauzima trećinu libanske državne teritorije. Palestinci, blokirani u zapadnom Bejrutu, pružaju dugotrajan i uspešan otpor, ali, posle 75 dana borbi u okruženju, pod pritiskom međunarodne javnosti i uz zalaganje zapadnih sila, Izrael pristaje na deblokadu grada i dozvoljava povlačenje boraca Palestinske oslobodilačke organizacije, koje prihvata osam arapskih zemalja. Francuska, SAD i Italija, a nešto kasnije i Velika Britanija, šalju svoje vojne kontingente koji ulaze u sastav multinacionalnih snaga za kontrolu prekida vatre. Bešir Džemail izabran je za predsednika Libana, ali je ubrzo posle izbora ubijen, a na njegovo mesto izabran je njegov mlađi brat Amin. Sledi krvavi obračun Falange sa palestinskim izbeglicama u logorima Sabra i Šatila, izvršen uz pomoć i sa znanjem izraelskih okupacionih snaga. Liban ukida sirijskim oružanim snagama status arapskih mirovnih snaga, ali Sirija zadržava svoj kontingent na teri-

⁷ Izraelske oružane snage spadaju u najmodernije i najsnažnije u regionu. Mirnodopska armija od 172.000 ljudi u toku 24 časa prerasta u ratnu armiju od 400.000 vojnika (*The Military Balance 1983/84*).

toriji Libana ističući da će se iz zemlje povući kada se povuku i izraelske vojne jedinice.

Počinju dugi diplomatski pregovori između predsednika SAD, Izraela i Libana o postizanju sporazuma o dezangažovanju snaga i Liban, na kraju, pod pritiskom prihvata taj sporazum, kojim je praktično prihvatio i ultimatum Izraela.

Sukob u Al Fatahu i stanje u Palestinskoj oslobodilačkoj organizaciji

Sukob koji je sredinom maja 1983. godine izbio u Al Fatahu lo-
gična je posledica duže krize u palestinskom pokretu uopšte u po-
gledu strategijskog opredeljenja organizacije za nastavak borbe za
ostvarenje legitimnih prava palestinskog naroda, s jedne, i mešanja
spoljnih faktora u unutrašnje odnose pojedinih frakcija organizacije,
s druge strane.

Kriza u Al Fatahu je počela još juna 1982. godine, ali je Arafat
stalno potcenjivao opasnost od delovanja opozicije koja se okupljala
oko Abu Muse i Abu Saleha. Posle vojničke, politička i moralna kri-
za kulminirale su otkazivanjem poslušnosti i pobunom dela snaga Al
Fataha u Libanu.

Činjenica je da veliki deo Palestinske oslobodilačke organizacije
želi korenite promene u načinu rukovođenja organizacijom, jasnu po-
litičku orijentaciju i promene u stavovima u odnosu na neke spoljne
faktore krize na Bliskom istoku. Zbog toga, skoro 80 odsto pales-
tinskih boraca koji su ostali u Libanu podržavalo je zahtev za pro-
menama koje bi unele više borbenog duha u organizaciju. Pobuna je
usledila posle Arafatove odluke o smeni sa dužnosti oko 80 vojnih
starešina Al Fataha, uglavnom iz jedinica koje su ostale u Libanu.⁸

Došlo je i do krvavih obračuna između lojalista (trupa vernih
Arafatu) i disidenata kod libanskog grada Tripolija, koji se završio
evakuacijom Arafatovih boraca pod okriljem OUN i zaštitom bro-
dova francuske ratne mornarice iz sastava multinacionalnih snaga u
Libanu.

Sadašnja faza obračuna između palestinskih frakcija može imati
dalekosežne posledice po budućnost Palestinske oslobodilačke orga-

⁸ Na strani pobunjenika iz Al Fataha, sem dela sirijskih oružanih snaga, nalaze se i šiitska milicija »Amal«, pripadnici nekih fundamentalističkih muslimanskih organizacija, većina palestinskih organizacija, među kojima i organizacije Abu Nidala i Ahmedu Ćibrila i još neke manje prosirijske libanske i palestinske grupe.

nizacije, pogotovu što je otvoreno stavljanje nekih arapskih zemalja na stranu pobunjenika dovelo do još oštrije polarizacije palestinskih snaga. Ohrabruje, međutim, činjenica da se sve snage u sukobu ponovo okreću političkim pregovorima i diplomatskoj aktivnosti u traženju rešenja za palestinski narod.

Komentar izraelsko-libanskog sporazuma o dezangažovanju snaga

Izraelsko-libanski sporazum o dezangažovanju snaga je, u stvari, nešto izmenjen model izraelsko-egipatskog sporazuma iz 1979. godine, mada se taj sporazum, možda neće završiti mirovnim ugovorom.

Prvo što sporazum precizira je razmena zarobljenika i povlačenje svih stranih trupa iz Libana i uspostavljanje normalnih međudržavnih odnosa između Libana i Izraela.⁹ Prema sporazumu Liban je obavezan da nastoji da odnose između dve zemlje unapređuje, dok će Izrael nastojati da stvori uslove za početak »razmene dobara, proizvoda i lica.«

Liban će ustanoviti sigurnosnu zonu na jugu zemlje i obezbediti miran život stanovnicima severne izraelske provincije Galileje. Precizira se da teritorije ni jedne zemlje potpisnice sporazuma neće smeti da se koriste kao baza za organizovanje snaga i izvođenje neprijateljskih akcija, što znači da Izrael ne bi smeo da preko teritorije Libana napadne Siriju, a ni formacije Palestinske oslobodilačke organizacije ne bi smele da sa teritorije Libana preduzimaju akcije protiv Izraela. Ovo posebno važi za teritoriju južnog Libana odakle Palestinci moraju da se evakuišu. Nikakve neregularne, niti poluvojne palestinske organizacije ne mogu na teritoriji južnog Libana da imaju svoje kancelarije, infrastrukturu, baze i oružane formacije. Ni jedan neprijateljski nastrojen element protiv Izraela ne sme da ostane na teritoriji južnog Libana, a ugovorne strane obavezuju se da spreče bilo kakav neprijateljski akt uperen protiv druge strane.

Sporazumom se preciziraju odnosi Libana sa ostalim arapskim zemljama. Prema njemu, Liban ne sme da dozvoli ni jednoj arapskoj zemlji da na njegovoj teritoriji organizuje transport trupa i ratnog materijala. Ovo posebno važi za neprijateljski orijentisane zemlje i za one sa kojima obe ugovorne strane nemaju diplomatske odnose. Ni jedna od zabrana ne važi za Egipat, koji ima status prijateljske

⁹ Integralni tekst sporazuma objavljen je u časopisu »Problèmes politiques et sociaux«, broj 472-473/83, izdanje »Le Documentation française«, Pariz.

zemlje. Sve što Liban bude učinio suprotno odredbama sporazuma, može izazvati reakciju Izraela sredstvima koja on oceni za neophodna.

Specijalni komitet za vezu, sastavljen od izraelskih i libanskih vojnih i civilnih funkcionera nadgledaće izvršenje sporazuma. Komitet za bezbednosna pitanja organizovaće kontrolu reda i poretka u zoni bezbednosti, a svaka od ugovornih strana obezbediće potreban broj ljudi i sredstava za njihov normalan rad.

Bezbednosna zona obuhvata prostor od 60 km dubine i podeljena je na dve sigurnosne zone. Prva obuhvata zonu između linije koju obrazuju reka Avali — jezero Karum — granica sa Sirijom i linije Tir — granična tromeda (dubina zone oko 45 km); druga sigurnosna zona obuhvata prostor između linije Tir — tromeda i međunarodne granice između dve zemlje.

U prvoj zoni treba da budu raspoređene snage libanske policije, međunarodne mirovne snage (FINUL ili multinacionalne), pomoćne snage i dve brigade libanskih oružanih snaga. U drugoj zoni biće raspoređena jedna libanska teritorijalna brigada, lokalne oružane formacije i tzv. lokalna civilna garda (jedinice majora Hadada). Grupa Komiteta za bezbednosna pitanja, sastavljena od jednakog broja izraelskih, libanskih i američkih oficira, ustanoviće i posesti osam osmatračko-kontrolnih stanica.

U ugovoru nije ograničen broj i sastav izraelskih jedinica u zahvatu fronta i granice, niti je bilo reči o konkretnoj stanici i sistemu za rano upozorenje izraelskih oružanih snaga u Libanu, koji će, verovatno, ostati u rukama Izraelaca.

U međuvremenu, verovatno zbog upornog odbijanja Sirije da pregovara sa SAD i Izraelom o povlačenju svojih trupa sa libanske teritorije i o priznavanju izraelsko-libanskog sporazuma o dezangažovanju snaga, SAD su uputile svog novog izaslanika u zemlje regiona sa novim predlozima za dezangažovanje snaga.

Novi predlog se sastoji u tome da se realizacija izraelsko-libanskog sporazuma privremeno zamrzne, a da Izrael jednostrano povuče svoje trupe iz Libana u četiri faze. Izraelska armija bi se prvo povukla na reku Avali, zatim na reku Zahrani (južno od Sidona), onda na reku Litani (oko 40 km severno od libansko-izraelske granice) i na kraju na međunarodnu granicu između dve zemlje.

Izrael je, navodno, ovaj predlog američkog emisara prihvatio uslovljavajući svoje povlačenje adekvatnim postupcima sirijskih jedinica stacioniranih u Libanu. U izraelskim krugovima tvrdi se da je ideja o zamrzavanju sporazuma u stvari izraelsko-američki ustupak

Siriji, kako bi se ona privolela na povlačenje iz severnog dela Libana.

Izraelska vlada je odlučila da još jednom proba stari recept i sprovede svoju zamisao jednostranim povlačenjem svojih snaga na liniju reke Avali, kako bi kasnije imala opravdanje pred svetском javnošću i »opravdan« razlog za vojnu intervenciju pod izgovorom da se druga strana ne pridržava dogovara. Ovim potezom, Izrael se vešto izvukao iz zaoštrene libanske situacije, ali je zato uvukao SAD u žižu događaja i prinudio njihove oružane snage da se direktno angažuju u Bejrutu. Amerikanci su sada došli u situaciju da direktno pomažu libanskoj armiji i predsedniku Džemailu, a preko njega i hrišćanskoj Falangi, mada je ona dosta neprijatno breme za SAD, jer može dovesti do slabljenja američkog uticaja u arapskim zemljama. Međutim, zbog jake povezanosti libanskih muslimana sa Sirijom i njene veze sa SSSR-om, SAD moraju da istraju u svom angažovanju na strani hrišćana, mada bi im odgovarao i kompromis između muslimana i hrišćana, pod uslovom da bude antisovjetski. S toga, podrškom legalne vlade Amina Džemaila, SAD nastoje da kod arapskih zemalja stvore utisak da se bore za interese jedne arapske zemlje i da brane njen suverenitet i legalno izabranu i uspostavljenu državnu vlast i poredak.

U daljem raspletu krize, pored ostalog, može se očekivati rasplamsavanje sukoba izraelskih i desničarskih snaga, s jedne, i levičarske milicije i palestinskih naoružanih formacija, s druge strane. Moguće je, takođe, očekivati i postepeno smirivanje situacije uz jenjavanje vojnih aktivnosti na svim frontovima, uz pojačano prisustvo multinacionalnih snaga predvođenih američkim jedinicama, ali i delimično povlačenje stranih snaga sa teritorije Libana. Sve opcije su otvorene i svaka od njih ima šanse da bude realizovana. Bitno je, međutim, da su tok i pravci razvoja situacije na Bliskom istoku pokazali da je pitanje bezbednosti, pre svega, stvar vlastitih mogućnosti i procena svake zemlje i da se u toj oblasti može malo računati na pomoć sa strane.

To je velika pouka i za našu orijentaciju na jačanje sopstvene odbrane bez oslonca na stranu pomoć i zaštitu.